

Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Національна Рада жінок України
Інститут проблем виховання НАПН України
Рівненський державний гуманітарний університет
Харківська гуманітарно-педагогічна академія
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи
Гендерний центр
Центр соціальної та освітньої інтеграції «Без бар'єрів»

Матеріали IV Всеукраїнської науково-методичної конференції з
міжнародною участю

**«ПРОСОЦІАЛЬНА ОСОБИСТІТЬ У ГЕНДЕРНОМУ
ВИМІРІ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА
ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ»**

Умань – 2021

Редакційна колегія:

- Коляда Н.М.** – доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;
- Кравченко О.О.** – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;
- Албул І.В.** – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Рекомендовано до друку

Вченою радою факультету соціальної та психологічної освіти
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини (протокол № 13 від 20 квітня 2021 року)

Просоціальна особистість у гендерному вимірі: теоретико-методологічні та прикладні аспекти : IV Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю (Умань, 22 квітня 2021 р.) / [ред. кол. : Коляда Н.М. та ін.]. – Умань : Візаві, 2021. – 102 с.

До збірника увійшли матеріали IV Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю «Про соціальну особистість у гендерному вимірі: теоретико-методологічні та прикладні аспекти», що відбулася в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

© Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2021

З М І С Т

Бартошик М.	ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ПІЗНАННЯ РІДНОГО КРАЮ	5
Вихор С.	ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИКЛАДАННІ ГЕНДЕРНИХ ДИСЦИПЛІН	7
Данкевич М.	ІДЕЇ ДИТИНОЦЕНТРИЗМУ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ МАРІЇ МОНТЕССОРІ	10
Дячук І.	РОЗВИТОК НОВАТОРСЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО РУХУ У 80-І РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ	14
Жирська Г.	ФОРМУВАННЯ ПРОСОЦІАЛЬНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ПРОЦЕСІ ПРИРОДНИЧО-НАУКОВОЇ ОСВІТИ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ	18
Зданевич Т.	ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	22
Іванісік Н.	ВЗАЄМОДІЯ ШКОЛИ І СІМ'Ї У ВИХОВАННІ ТА РОЗВИТКУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	26
Какадій В.	НЕДИСКРИМІНАЦІЙНИЙ ПІДХІД В ОСВІТІ: ПРАКТИЧНІ ПОРАДИ З ДОСВІДУ ВЧИТЕЛЬСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	30
Карпів Н.	ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	35
Киценька М.	ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ЛІТНЬОГО ТАБОРУ	40
Кікінежді О.	ЕГАЛІТАРНА ОСОБИСТІТЬ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ	45
Коваль К.	ПРОЦЕС СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ-СИРИТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКИХ ПРАВ, У ДИТЯЧИХ БУДИНКАХ СІМЕЙНОГО ТИПУ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ	49

Кравченко О.	З ДІЯЛЬНОСТІ ГЕНДЕРНОГО ЦЕНТРУ УДПУ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ	51
Кривко Т.	СУЧАСНІ БРИТАНСЬКІ ВИХОВНІ ПРАКТИКИ: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ	56
Логвінова Д., Жигалко Л.	ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ	60
Лотоцька М.	ВПЛИВ ГРИ НА ПРОЦЕС СОЦІАЛІЗАЦІЇ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	64
Петренко О. Баліка Л.	ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД В ОСВІТІ ТА ВИХОВАННІ» В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗВО	67
Савелюк Н.	ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА В УКРАЇНІ	70
Савчук С.	ІДЕЯ ДИТИНОЦЕНТРИЗМУ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО	75
Серко З.	ДОСВІД А. С. МАКАРЕНКА У СУЧАСНОМУ СІМЕЙНОМУ ВИХОВАННІ: АКТУАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМИ	77
Стельмашук Ж., Приндюк В.	РОЛЬ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ФОРМУВАННІ ПРОСОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ	81
Тверда Ю.	ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПИТАННЯ РОБОТИ ГРУПИ ПРОДОВЖЕНОГО ДНЯ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ СТОЛІТТЯ)	84
Тернавська Т.	ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ПРАЦІВНИКІВ СОЦІАЛЬНОХ СФЕРИ	87
Цибуліна І., Цибуліна Т.	ПРАКТИЧНЕ ОВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНИМИ МОВАМИ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА	91
Чайковська М.	ГЕНДЕРНА ОСВІТА ЯК СОЦІАЛЬНА, ПСИХОЛОГІЧНА ТА ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	93
Чіп Р.	СТАНОВЛЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ РЕАЛЬНОСТІ	95

Чупіна К.	ЛІДЕРСТВО У СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ГЕНДЕРНИЙ ВИМІР	98
-----------	--	----

С. Т. ВИХОП

*доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль*

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИКЛАДАННІ ГЕНДЕРНИХ ДИСЦИПЛІН

У зв'язку з пандемією навчальні заклади різного типу змушені були перейти на дистанційну форму навчання, що спричинило збільшення навантаження на самостійну роботу студентів. Зміна формату на онлайн навчання повинна вирізнятися ґрунтовністю, викликати цікавість, а не знижувати його ефективність та якість. Значні ресурси в цьому контексті має гендерна освіта студентів, метою якої є спростування існуючих гендерних стереотипів, розвиток критичного мислення у ставленні до навколишнього середовища; гендерна освіта є частиною чинної державної політики у освітній галузі.

Ми прагнемо поділитися досвідом організації самостійної роботи студентів при викладанні вибіркового курсу факультету філології і журналістики «Гендерні стереотипи у медіа», складовою якого є формування у студентів професійних умінь і навичок роботи з текстом для попередження та профілактики сексизму та насилля. Однією з форм роботи є написання есе, невеликого твору, який виражає індивідуальні міркування щодо запропонованої проблеми чи запитання. Перевага такої форми самостійної роботи полягає в тому, що студенти можуть довільно обрати тему, викласти та творчо обґрунтувати власну точку зору, аргументувати висновки. На нашу думку, формулювання тем для есе повинно бути дискусійним: «Гендерні стереотипи: переборювати чи пом'якшувати?», «Гендер і ЗМІ: пропаганда чи пом'якшення стереотипів?», «Жінка-берегиня: зникає чи відроджується?». Особливо часто студентки обирають тему «Чи потрібен нам чоловік-мачо?», аналізуючи привабливі та негативні аспекти типажу, приходять до висновку, що «мачо» не підходить для щасливого подружнього життя, є агресивний та самозакоханий.

Часто есе стає «психотерапевтом», можливістю для студентів запитати пораду, відкрити душу, тобто сприяє встановленню довіри та взаємодопомоги між викладачем та студентом/студенткою. У період

дистанційного навчання, обмеженості «живого» спілкування, вирішення існуючих психологічних проблем є гострозатребуваним запитом студентства.

Для ґрунтовної перевірки знань ефективним є гендерне портфоліо. Ця форма роботи широко впроваджується за кордоном. Зміст портфоліо поділений на блоки: «Гендер», «ЗМІ», «Запобігання насиллю», «Зміни: питання гендеру та справедливості», «Важливі люди творять зміни», кожен з яких конкретизовано запитаннями. На запитання блоків студенти відповідають, використовуючи приклади із ЗМІ, глянцевих журналів, наводять приклади сексичних реклам та нових музичних кліпів. Зазначимо, що самостійний пошук та аналіз матеріалів у медіа сприяє формуванню нового рівня усвідомлення та розпізнавання гендерних стереотипів.

Наводимо приклад відповіді студентки на запитання: Яким чином відрізняються (якщо відрізняються взагалі) різні формати ЗМІ у тому, як вони висвітлюють образи маскулінності і фемінності?

«1. Друковані ЗМІ. Найдавніший формат ЗМІ, і традиційні стереотипні образи відповідно висвітлюються. Журналісти та журналістки займають посади як редакторів, так оглядачів, незалежно від статі. Щодо самих текстів, то друковані ЗМІ все ще пишуть про стереотипи. 2. Радіомовлення. Тут є деякі стереотипи у штаті: технік та звукорежисер – чоловічі посади, принаймні так прийнято. Щодо матеріалів у випусках то образи маскулінності та фемінності взаємодіють, не є стереотипними. 3. Телебачення. Прослідковується чіткий розподіл штатних працівників на жіночі ролі та чоловічі. Також представлена проблема порушується у рекламах, які телебачення мусить містити, щоб існувати». Аналізуючи відеоролики та тексти, студенти на прикладах доводять, що реклама створила стереотип про синонімічність краси та молодості та унормовує насилля над жінками: «Чим молодша дівчина, тим вона гарніша, привабливіша, чим старший чоловік, тим він більш поважний та симпатичний». На нашу думку, в останні роки переважна подача рекламних текстів стає менш стереотипізованою, більш варіативною, проте часто містить риси «доброзичливого сексизму». Зазначимо, що окремого вивчення вимагає гендерний аналіз текстів, зображень та відео у соцмережах.

Окрім творчих робіт, студенти знімають відеоролики, проводять контент-аналіз глянцевих інтернет-журналів і візуалізують у презентаціях, проводять антибулінгові та антидискримінаційні тренінги, долучаючись до міжнародних акцій та заходів, у межах

діяльності спільного з НАПН України Науково-дослідним центром з проблем гендерної освіти і виховання учнівської та студентської молоді ТНПУ імені Володимира Гнатюка. Так, майбутні журналістки ініціювали проведення інформаційного дайджесту «Студентське середовище без насилля!», що відбувається у межах щорічної Всесвітньої кампанії «16 днів проти насильства». Зокрема, на підсумковому занятті з курсу «Гендерні стереотипи у медіа» студентки групи ЖУР-3 факультету філології і журналістики Вояк Х., Панченко Т., Орлик М., Кисіль А., Ковалко С. провели вебінар для студентів нашого університету, які не вивчають гендерних дисциплін, із презентацією «Розірвемо коло насильства разом!» в онлайн-режимі, обговорили сутність гендерних стереотипів як ядра сексизму та головної причини насильства стосовно жінок.

Таким чином, дистанційне навчання може бути насиченим і захоплюючим, головне – зацікавити та правильно організувати самостійну роботу студентів, вчасно перевірити, проаналізувати виконане та зробити висновки. Такий формат вимагає багато додаткових зусиль для всіх учасників навчального процесу. Для студентів – проявити креативність, творчий підхід, уміти критично мислити та наводити переконливі аргументи, багато читати та працювати над собою. Отже, гендерно орієнтовані курси є потрібними не лише для майбутньої професійної діяльності студентів, а й повинні допомогти громадянам у свободі волевиявлення та самореалізації, а Україні – стати сучасною демократичною державою.